

OSTROMÁLLAPOT

Migrációkutató Intézet

Vargha Márk gyorselemzése

2021/9

2021.05.21.

OSTROMÁLLAPOT

A Migrációkutató Intézet legújabb gyorselemzésében a túlzás nélkül történelminek nevezhető ceutai határsértés körülményeivel foglalkozik. Az elmúlt hat év migrációs válságában a három nagy mediterrán frontország közül a legjobban teljesítő Spanyolországnak a tavalyi év második felében korábban nem tapasztalt tengeri,¹ míg idén májusban szintén rekordmagas szárazföldi beáramlással kellett szembenéznie. Konkrét diplomáciai ütésváltás ugyan nem történt Marokkó és Spanyolország között, de sajtóértesülések szerint a példátlan illegális határátlépés az afrikai migránsok visszafogásában kulcsszerepet játszó királyság válaszlépésének tekinthető egy Polisario-vezető spanyolországi gyógykezelése miatt. Ha rövidtávon nem áll vissza a korábbi nyugalmi helyzet az enklávék körül felhúzott kerítéseknel, állandósulhat a hadsereg jelenléte. Ezenkívül az elkerülhetetlenül bejutó bevándorlótömegek sorsának rendezése, csakúgy, mint korábban Görög- és Olaszország esetében, összeurópai ügyé válhat, Spanyolország pedig egyre hangosabban követelheti a migránsok szétosztását az EU tagállamai között, ami nyilván nem megoldás, hanem a probléma szétterítése.

A spanyol migrációs politika pillérei

Spanyolország viszonylag sikeres migrációs politikája több pilléren nyugszik. Elsősorban jól szervezett és folyamatosan fejlesztett tengeri és szárazföldi határvédelmi rendszerén (SIVE, azaz Integrált Külső Megfigyelői Rendszer és kerítések), másodsorban kiváló diplomáciával megtámogatott intenzív és egyenrangúságra építő Afrika-politikáján, harmadrészt pedig Marokkóval fennálló sokrétű, s néhány kisebb incidenst leszámítva jól működő kapcsolatán. Ezek részletes bemutatásától eltekintünk, azonban az elmúlt évek tendenciáinak tükrében kiemelnénk annak fontosságát, hogy a polgárháborús Líbiához és az „ellenséges barát” Törökországhoz képest Marokkó stabil „kapuóri” szerepet vitt. Erre a tényre tekintettel valóban

¹ MARSAI – VARGHA 2020.

sokkoló volt szembesülnie az enklávékban történetekkel és felvetődik a kérdés: csak enyhén megingott vagy meg is rogyott a spanyol migrációs politika eme pillére?

Az enklávék határkerítései: az Európai Unió külső határai

Ceutába és Melillába 1993-ig viszonylag könnyű volt az átjutás. Ebben az évben épített a spanyol állam két, három méter magas kerítést, melyek azonban nem állták ki az illegális bevándorlók rohamát, így 1995 és 2000 között fizikailag (például pengés drót felszerelésével) és technikailag (például infrakamerák telepítésével) megerősítették azokat. A nyomás 2004-ben kezdett nőni e két szárazföldi határszakaszon, és 2005-ben indultak először koordinált támadások. Az improvizált létrák, a penge ellen húzott kartoningek és a kerítést rongálni hivatott sziklák dobálása ekkortól váltak az illegális migránsok által bevetett eszközökké. 2005. október 7-én Ceutában nagy létszámú és összehangolt átjutási kísérlettel szembesült a spanyol adminisztráció, mely akció egyébként tizenegy migráns életébe került és 480 katonát is a helyszínre vezényeltek erősítésként. Ezután született döntés egy új, ezúttal hat méter magas kerítés építéséről. Ehhez az EU több tízmillió euróval járult hozzá, illetve a meglévő kerítések megerősítésének költségeit is nagyrészt fedezte (Ceutában a költségek háromnegyedét, Melillában kétharmadát). Marokkó pedig őrhelyekkel és árokkal erősítette meg határvédelmét, s 40 millió eurót kapott az EU-tól.²

Ezt követően többször is történtek kirívó esetek, legtöbbször tömeges kerítésmászások rossz minőségű falétrák alkalmazásával, de az ezekben résztvevő illegális migránsok száma alkalmanként sosem érte el a 200-at. Ezért is nevezhető túlzás nélkül történelmi napnak 2021. május 17-e. Ezen a hétfőn, majd 18-án kedden összesen körülbelül 8 000 migráns úszott, illetve hajózott át a két ország határán, míg 86-an másztak fel a melillai kerítésre. A marokkói határőrség különös és szokatlan passzivitást mutatott a nagyjából marokkói állampolgárságú migránsok eme rohamát látván. Pedro Sánchez miniszterelnök lemondta párizsi útját és Fernando Grande-Marlaska belügyminiszter társaságában helikopterrel azonnal Ceutába sietett, hogy személyesen tájékozódjon a kialakult helyzetről. A miniszterelnök kinyilvánította azon elkötelezettségét, hogy a határokat minden lehetséges eszközzel megvédik. Ezt megerősítette madridi hivatalában, a Moncloa-palotában tartott sajtótájékoztatón is, ugyanakkor Marokkó támadásától tartózkodott és a jószomszédsági viszonyra hivatkozva hangsúlyozta a területi integritás fontosságát.³

² VARGHA 2020a.

³ CUÉ 2021.

Az immár évtizedek óta kiegyensúlyozottnak értékelhető viszonyra a spanyol sajtó szerint most azért vetülhetett árnyék, mert a marokkói titkosszolgálat értesülést szerzett arról, hogy a koronavírusban szenvedő 73 éves Brahim Gali, a Polisario Front egyik vezetője az észak-spanyolországi Rioja tartomány székhelyén, Logronóban áll kórházi kezelés alatt. A Polisario Front tevékenysége nyomán szakadár területként kezelt Nyugat-Szaharát Marokkó saját részének tekinti, ráadásul ezt az igényt Donald Trump elnökségének utolsó hónapjaiban is elismerte, Marokkó pedig az európai államokat is hasonló lépésre kéri, miközben az EU továbbra is az ENSZ vezette – évtizedek óta zsákutcában levő – tárgyalásos megoldást tekinti kiindulópontnak. Minden intézkedés tehát, mely szembe megy ezzel a politikával, feszültséget okozhat a kétoldalú kapcsolatokban. Ilyennek tekinthető a kisebbik kormánypárt, a radikális baloldali Podemos elnökének azon korábbi elképzelése, miszerint Nyugat-Szahara hovatartozásáról népszavazással kellene döntenet, és ilyen a jelenlegi krízis kapcsán emlegetett titkos gyógykezelés is.⁴

A spanyol kormány lépései

A Sánchez-kormányának érdeke, hogy a migrációs válság mielőbb lekerüljön a politikai napirendről. A kanári-szigeteki rekordnagyságú beáramlás okozta problémákat csak tetézte a robbanásszerűen bekövetkezett szárazföldi határvédelmi válság. A hadsereg bevetésével gyorsan sikerült javítani a helyzeten, a migránsok háromnegyedét sikerült visszatoloncolni Marokkóba,⁵ ugyanakkor két probléma biztosan felmerül. Az egyik, hogy a spanyol törvények szerint a kiskorúak visszatoloncolása – hacsak azt ők maguk nem kérik – tilos. Márpedig a „maradék” egynegyed többsége valószínűleg kiskorú (valid számokat az életkor-vizsgálatok után lehet közölni). A másik, hogy a visszatoloncolások szinte azonnali volta miatt a bevándorlóknak nem volt lehetőségük menedékkérelmet benyújtani és ez a tény visszatérően használt fegyver azon migrációpárti jogvédő szervezetek kezében, melyek komoly erőforrásokat áldoznak arra, hogy a bevándorlás jelenségét közhatalmi eszközökkel kezelni kényszerülő államok ellen jogi eljárásokat indítsanak. Biztosra vehető, hogy a mostani ceutai és melillai eset kapcsán is értesülhetünk majd ilyen procedúrákról.

Sánchez ezenkívül próbál politikai oldalakon átívelő egységet is építeni a téma kapcsán. Fülöp királyon kívül az ellenzékben lévő hagyományos rivális konzervatív Néppárt elnökével, Pablo Casado Blancóval is

⁴ Ibid.

⁵ MARTÍN 2021.

konzultált, aki támogatásáról biztosította a határ védelmére irányuló erőfeszítéseket. Ceuta tanácsának elnöke szintén néppárti, így a kormányfő számára a krízismenedzsment tankönyvi lépése, hogy ne élezze a szembenállást, hanem a maga oldalára állítsa az ellenzék vezető erejét és ne egymást, hanem a problémát akarják legyőzni. Különösen fontos ez azért, mert az ellenzék második számú ereje, a radikális jobboldali Vox épp bevándorlásellenességével növelte meg támogatottságát az elmúlt években, s ha a válság elhúzódik, illetve az Ibériai-félszigeten is kézzel fogható jelei lesznek, az a Vox az elmúlt néhány havihoz hasonló, további erősödését hozhatja magával, mely sem a bal-, sem a jobboldalnak nem érdeke.

A kormányfő nemcsak bel-, hanem uniós politikai szintén is megszólaltatta a vészcsengőt: az Európai Bizottsághoz is segítségért fordult, és Spanyolországot Josep Borrell külügyi és biztonságpolitikai főképviselő, valamint Ylva Johansson belügyi biztos is határozott támogatásáról biztosította. Nem számít újdonságnak, hogy a határ védelmén kívül a bevándorlók EU-n belüli szétosztását emlegették megoldásként, ami újabb feszültséget okozhat a közösségben, hiszen számos tagállam elutasítja az elképzelést. Közéjük tartozik például az az Ausztria is, mely korábban megszavazta a kvótát, de most már egyetlen Lampedusára érkezett migránst sem hajlandó befogadni – ebből következőleg Ceutába érkezett sem valószínű, hogy hajlandó lesz.

Sánchez miniszterelnök a parlamentben is felszólalt, s ekkor egyrészt megnevezte a marokkói határőrséget az eset felelőseként, másrészt nem mulasztotta el európai dimenzióba helyezni az ügyet: kijelentette, hogy az afrikai szomszéd magatartása nem a Spanyolországgal, hanem az EU-val szembeni tiszteletlenséget jelzi.⁶

Összegzés

A fő kérdés: egyszeri, csendes, figyelmeztető jellegű marokkói akciót láthattunk-e Ceutában 2021 májusának közepén, vagy máskor is számíthatunk az EU déli határának eme szakaszán hasonló esetekre? Utóbbinak oka lehet az, ha Marokkó a korábbi 140 millió eurós, a migráció megállításának fejében az EU-tól kapott forrást – melyhez Spanyolország 30 millió eurót tett hozzá⁷ – növelni szeretné, illetve szeretné elősegíteni az EU számára kedvezőbb véleményének kialakulását Nyugat-Szahara ügyében. Egyes hírek arról is szólnak, hogy

⁶ AL-JAZEERA 2021.

⁷ MARTÍN 2019.

Rabat a muszlim világban szeretne jobb pozíciókat szerezni keresztény szomszédja ilyesfajta burkolt leckéztetésével – mint azt egyes források a gázai övezeti válság kapcsán sejtetni engedik.⁸

Felhasznált irodalom

AL-JAZEERA (2021): [As migrants continue to reach Ceuta, Spanish pushback hardens | Migration News | Al Jazeera](#)

CUÉ, Carlos E. (2021): [Migration: Spanish PM vows to protect borders ‘with all necessary measures’ after thousands of migrants swim to Ceuta | News | EL PAÍS in English \(elpais.com\)](#)

MARSAI Viktor – VARGHA Márk (2020): [Új Leszbasz születik? Migrációs robbanás a Kanári-szigeteken. HORIZONT 2020/1 \(migraciokutato.hu\)](#)

MARTÍN, Maria (2019): [Immigration crisis: Spain will give Morocco €30 million to curb irregular immigration | News | EL PAÍS in English \(elpais.com\)](#)

MARTÍN, Maria (2021): [Migration crisis in Spain: Hundreds of migrants head toward Morocco to return home after breaching Spanish border by sea | News | EL PAÍS in English \(elpais.com\)](#)

VARGHA Márk (2020a): *Spanyolország, a (viszonylagos) nyugalom félszigete.* [HORIZONT 2020/1 \(migraciokutato.hu\)](#)

VARGHA Márk (2020b): *Növekvő aggodalom – Nem látszik a Kanári-szigeteki migrációs krízis vége.* [20201215 MKI GYORSELEMZÉS 2020 20 novekvo aggodalom nem latszik a kanari szigeteki migracios krizis vege.pdf \(migraciokutato.hu\)](#)

⁸ CUÉ 2021.

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155.

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

© Vargha Márk, 2021

© Migrációkutató Intézet, 2021

Sorszám: 2021/9